

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

TEHRAN CHAMBER OF COMMERCE,
INDUSTRIES, MINES AND AGRICULTURE

دفتر مشاوره بازرگانی صادراتی

روش های پرداخت

International Terms of Payment

گردآورنده: زهره فرمانی

کارشناس دفتر مشاوره بازرگانی صادراتی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

بهار ۱۳۹۴

روش های پرداخت

روش های پرداخت وجه کالا به فروشنده در معاملات بازرگانی را از نظر ریسک پذیری و خطراتی که طرفین معامله را تهدید می کند به دو گروه می توان تقسیم نمود:

الف) روش هایی که ریسک فروشنده زیاد ولی ریسک خریدار کم است.

ب) روش هایی که ریسک خریدار زیاد و ریسک فروشنده کم است.

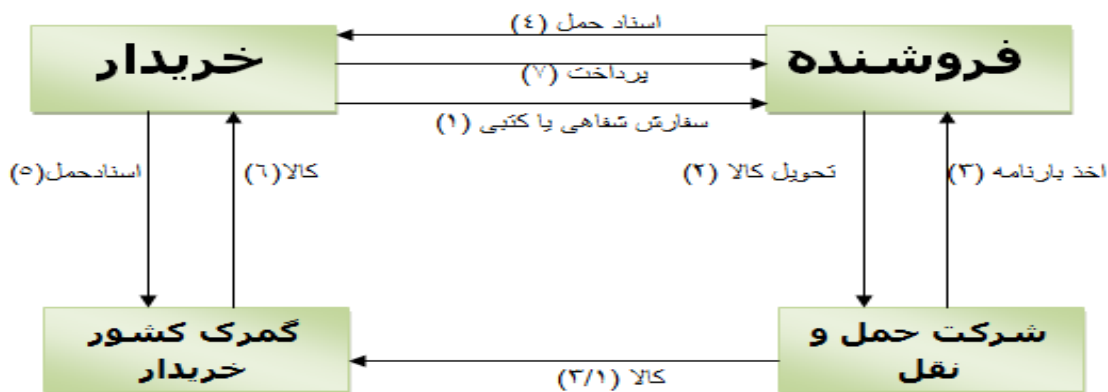
در روش های گروه (الف) معمولاً فروشنده کالا را ارسال نموده و سپس وجه آن را دریافت می کند در حالی که در روش های گروه (ب) معمولاً فروشنده قبل از تحویل کالا یا بعد از تحویل اسناد وجه آن را دریافت می کند.

روش های گروه الف)

الف- (1) تجارت بر اساس حساب باز (Open Account Trade)

در این روش فروشنده حسب درخواست خریدار، کالای مورد سفارش را بسته بندی و به گمرک مورد نظر خریدار ارسال می نماید و متعاقبا اسناد حمل، مستقیما به آدرس خریدار فرستاده می شود تا امکان ترخیص کالاهای وارده از گمرک ذیربط فراهم گردد. ترتیب پرداخت به این شکل است که پس از رسیدن کالا، خریدار ظرف مدت مورد توافق از حساب شخصی خود، نسبت به پرداخت وجه معامله اقدام می نماید. مسلم است که شرط اولیه این نوع پرداخت وجود اعتماد کامل بین خریدار و فروشنده می باشد. همچنین علاوه بر اعتماد متقابل بین خریدار و فروشنده، فروشنده بایستی اطمینان داشته باشد که کشور خریدار قوانینی وضع نمی نماید که به موجب آن انتقال ارز ممنوع شود. این روش دارای کمترین ریسک برای خریدار و بیشترین ریسک برای فروشنده است.

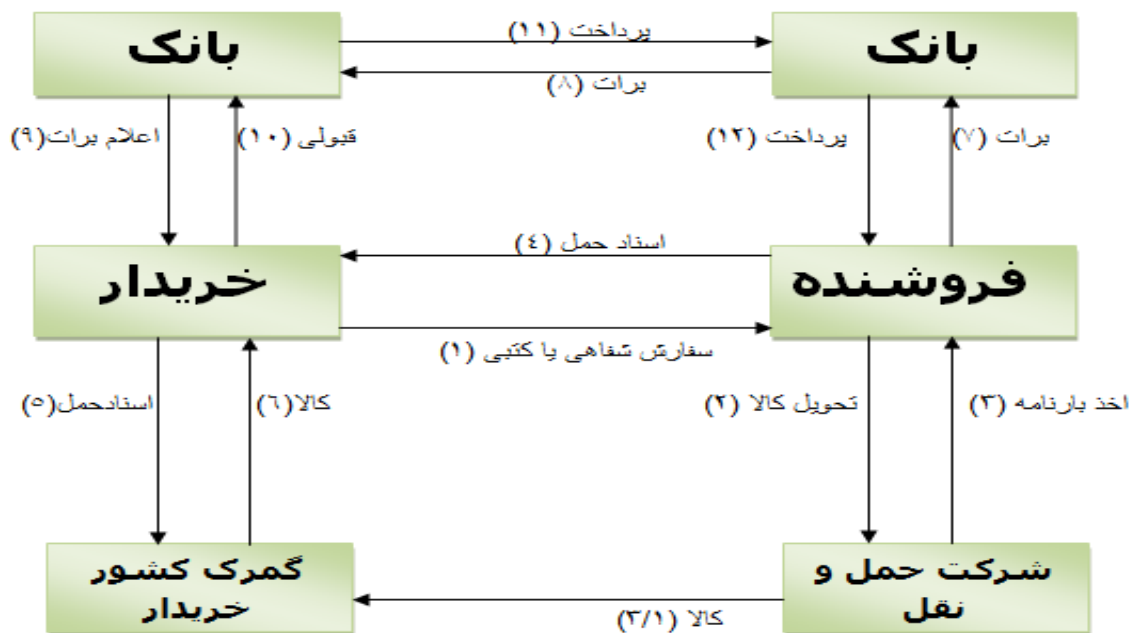

الف-۲) برات ساده (Clean Draft=Clean Bill of Exchange)

برات نوشته یا سندی است که به موجب آن شخص برات دهنده به یکی از بدهکاران خود دستور می دهد تا مبلغ معینی را در سر رسید معین در وجه شخص ثالثی که دارنده برات نامیده می شود یا به حواله کرد او بپردازد.

در این روش بر اساس توافقی که بین خریدار و فروشنده صورت می گیرد، فروشنده کالا را برای خریدار حمل نموده و اسناد حمل آن را نیز مستقیماً برای وی ارسال می نماید، سپس بر مبنای اسناد حمل، برات ساده ای را بر عهده خریدار کشیده و از طریق بانک خود برای بانک خریدار جهت وصول ارسال می نماید، تا خریدار بر اساس شرایط برات (دیداری یا مدت دار) نسبت به واریز آن اقدام نماید. از آنجایی که اسناد حمل به نام خریدار است، خریدار کالا را از گمرک ترخیص نموده پس از اطلاع از رسیدن برات به بانک خود، نسبت به قبولی نویسی و پرداخت وجه آن به صورت دیداری یا مدت دار اقدام می کند. در این روش از آنجایی که خریدار بعد از دریافت اسناد و بعد از ترخیص کالا وجه آن را پرداخت می کند، ریسک فروشنده از حالت قبلی کمتر است و هیچ گونه ریسکی متوجه خریدار نمی باشد. ضمن آن که فروشنده ریسک عدم قبولی برات را نیز باید تحمل کند.

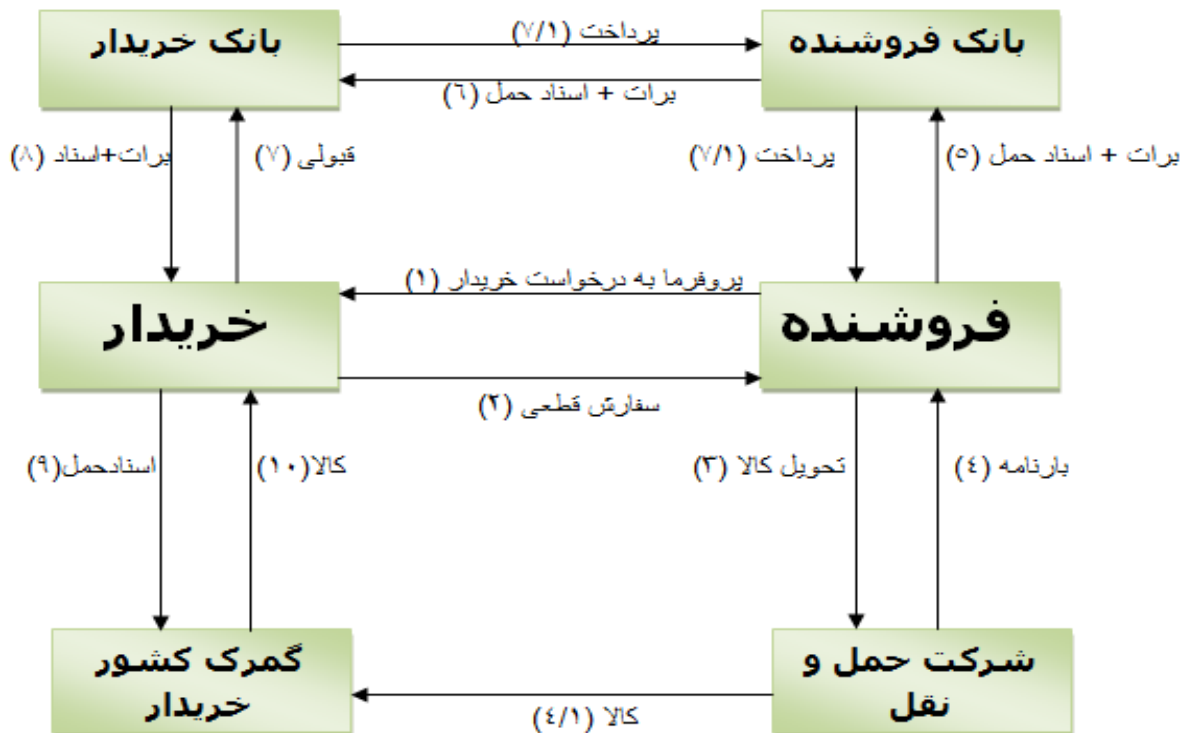

الف-۳) برات وصولی اسنادی (Documentary Collection=Documentary Bill of Exchange)

در این روش اسناد حمل نیز همراه برات به بانک خریدار ارسال می شود. اگر برات دیداری بوده و دستور صادره روی اسناد حمل به صورت **Delivery Document Against Payment** باشد، در این صورت بانک خریدار صرفاً در مقابل دریافت وجه مندرج در برات، مجاز به تحویل اسناد به خریدار می باشد. به این اسناد (DP) می گویند. تجربه نشان داده است که برخی از خریداران ترجیح می دهند پرداخت وجه اسناد و در نتیجه تحویل اسناد را تا زمان رسیدن کالا به تاخیر بیاندازند. برای پیشگیری از چنین وضعیتی، دستور وصولی، دوره دقیق زمانی را که طی آن برات گیر بایستی اقداماتش را انجام دهد، مشخص می کند. (ماده ۵ - ب مقررات متحدالشکل وصولی ها).

اگر برات مدت دار بود و دستور صادره روی اسناد حمل به صورت **Delivery Document against Acceptance** باشد، در این صورت بانک خریدار فقط در مقابل اخذ قبولی خریدار مجاز به تحویل اسناد می باشد. به این گونه اسناد (DA) می گویند. اسناد تنها در قبال پرداخت و یا قبولی برات به خریدار تحویل داده می شود. بدین ترتیب خریدار (برات گیر) کالا را قبل از اینکه وجه آن را پرداخت نموده باشد، در اختیار می گیرد و با فروش کالا قادر خواهد بود که منابع پرداخت وجه برات در سررسید را تامین نماید. از سوی دیگر فروشنده، کالا را در مقابل قبولی برات مدت دار در اختیار خریدار قرار داده است. البته این ریسک برای فروشنده وجود دارد که خریدار در سررسید وجه برات را قبولی نویسی ننماید. در این گونه موارد که فروشنده به تمایل یا توان پرداخت خریدار تردید دارد، می تواند از برات گیر درخواست نماید علاوه بر قبولی برات توسط خریدار، بانک ارائه کننده یا یک بانک معتبر دیگر پرداخت وجه برات در سررسید را تضمین نماید.

شایان ذکر است در برات وصولی اسنادی بارنامه به نام بانک صادر می گردد بنابراین ظهرنویسی اسناد توسط بانک ضروری است. از آنجایی که در این روش اسناد از طریق بانک ارسال می شود و تنها در قبال پرداخت یا قبولی برات به خریدار تحویل می گردد، امنیت بیشتری نسبت به دو روش قبلی برای فروشنده دارد.

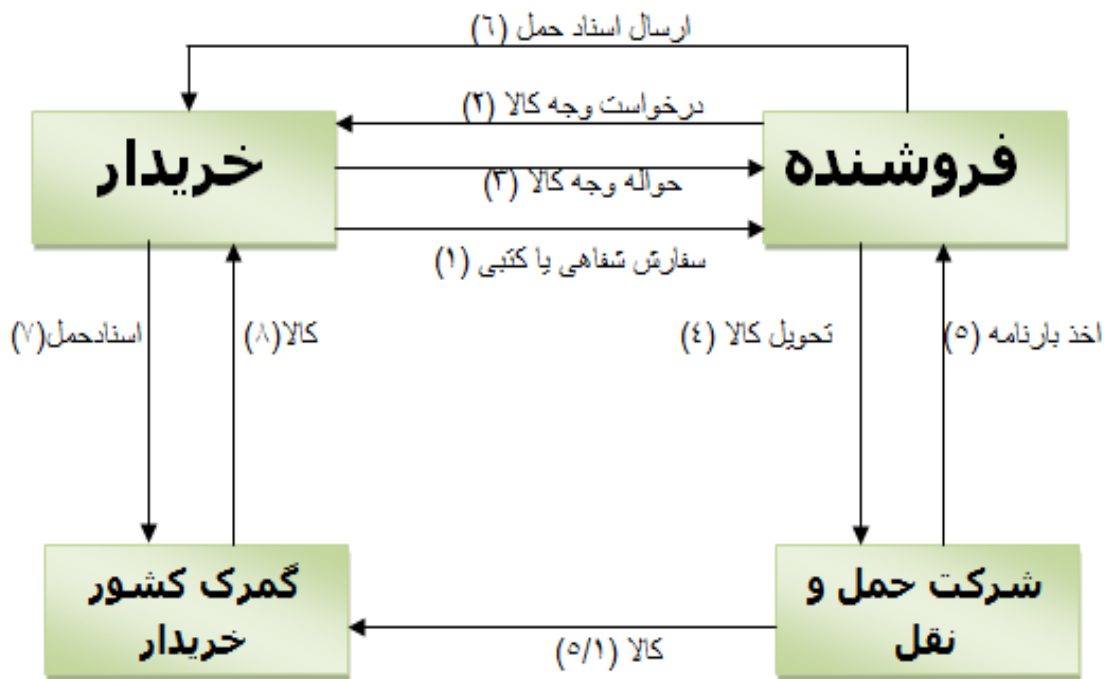

اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی تهران

روش های گروه ب)

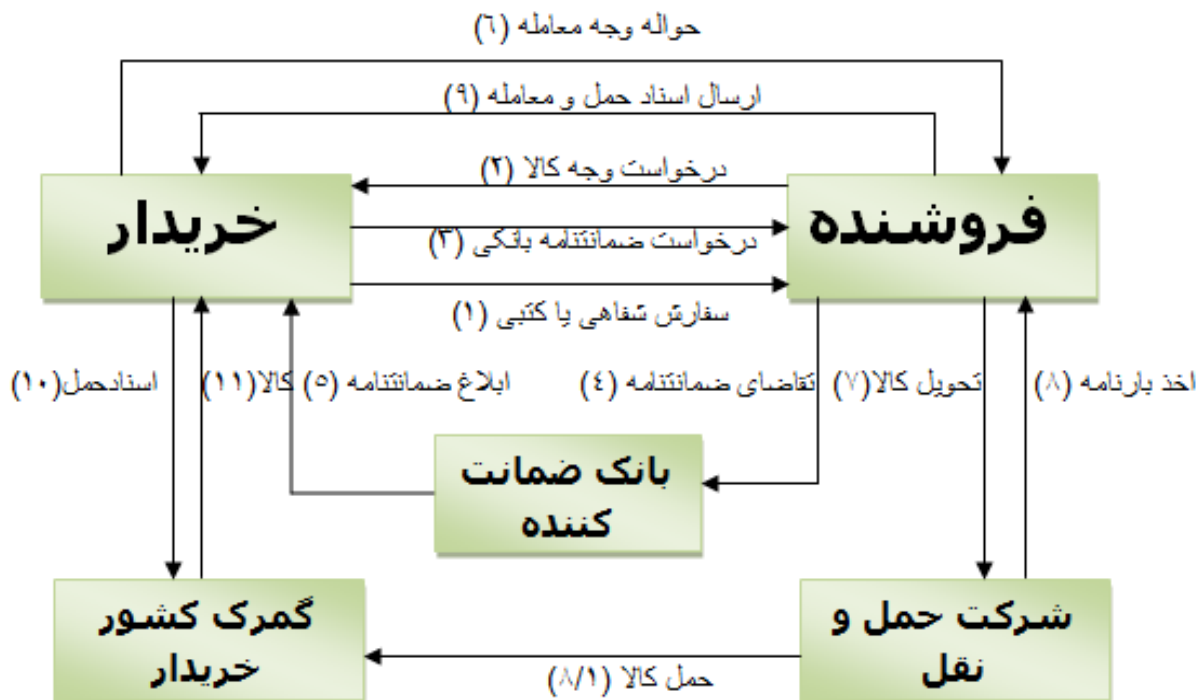
ب-۱) روش حواله ای (Full Advance Payment)

این روش نقطه مقابل روش حساب باز و مطلوبترین روش برای فروشنده است، زیرا وجه کالا را قبل از ارسال کالا از خریدار دریافت می کند. در مقابل ریسک خریدار که وجه معامله را پرداخت نموده و در انتظار رسیدن کالا می باشد بسیار زیاد و حداکثر است. در این روش خریدار ممکن است با عدم ارسال به موقع کالا، درخواست افزایش قیمت کالا از طرف فروشنده، یا ارسال کالا با کیفیت پایین تر و حتی عدم ارسال تمام یا بخشی از کالا مواجه گردد.

ب-۲) روش حواله با اخذ ضمانت نامه بانکی (Full Advance Payment by Guaranty)

در این روش خریدار در مقابل ارسال وجه کالا، از فروشنده درخواست ضمانت نامه بانکی می کند. فروشنده از یک بانک با انجام مقدمات آن، درخواست صدور ضمانت نامه به نفع خریدار نموده و با ابلاغ آن به خریدار، خریدار کل وجه معامله را برای فروشنده حواله می نماید. اگرچه این روش از حالت قبلی برای خریدار اطمینان خاطر بیشتری فراهم می کند، اما اخذ ضمانت نامه بانکی فقط می تواند از هدر رفتن وجه پرداخت شده پیشگیری بعمل آورد ولی ریسک های دیگر خریدار از جمله تاخیرهای فروشنده که ممکن است باعث عدم ایفای به موقع تعهدات خریدار نسبت به مشتریان خود در داخل کشور و یا ایجاد مشکلاتی در تولید کالای وی گردد، به قوت خود باقیست.

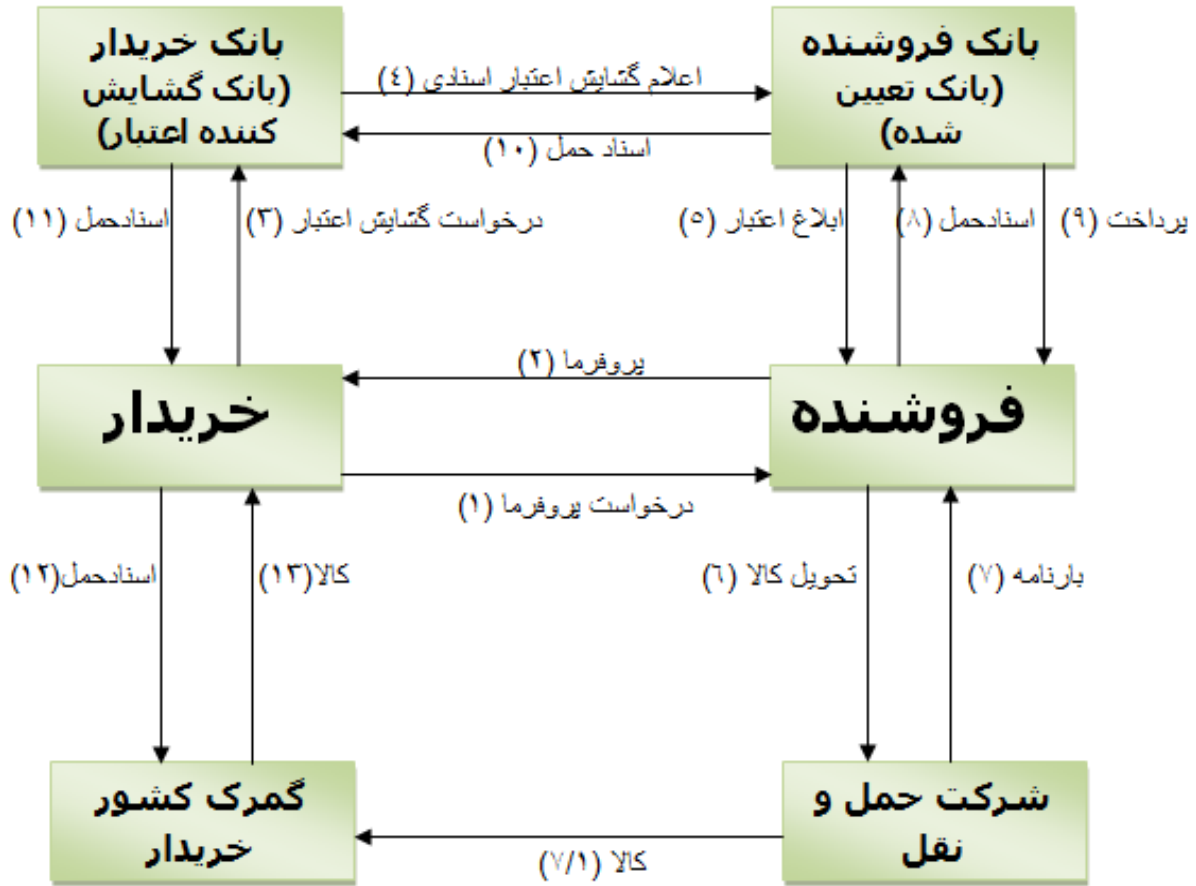

ب-۳) اعتبار اسنادی (Letter of Credit=Documentary)

در این روش فروشنده وجه کالا را تنها پس از ارائه اسناد حمل به بانکی در کشور خود دریافت می نماید. بدین وسیله ریسک عدم پرداخت از طرف خریدار حذف می گردد. این روش بیشتر به نفع فروشنده بوده و منافع او را در نظر دارد، چرا که او تنها با ارائه اسناد، مطابق با شرایط اعتبار به بانک، می تواند وجه آن را دریافت دارد و در این حالت خریدار هیچ کنترلی بر کالا ندارد و حتی ممکن است در بیشتر موارد در حالی که هنوز کالا به کشور خریدار نرسیده، فروشنده وجه آن را با ارائه اسناد و مطابق با شرایط اعتبار، از بانک دریافت نماید.

در روش مذکور، تعهد مشروط بانک گشاینده بنا به درخواست متقاضی اعتبار (خریدار) می باشد مبنی بر اینکه در مقابل ارائه اسناد مشخص شده و مطابق شرایط از طرف ذینفع اعتبار (فروشنده) در مدت معین اقدام به پرداخت یا تعهد پرداخت به وی را نماید. L/C با توجه به کارکردهای آن و یا شروطی که در آن گنجانده می شود به انواع مختلفی تقسیم می گردد. در این روش ریسک فروشنده در خصوص عدم پرداخت وجه از سوی خریدار و ریسک خریدار در خصوص عدم ارائه کالا از سوی فروشنده به دلیل وجود ساز و کار بانکی بین آنها به حداقل می رسد. در این حالت خریدار ریسک بیشتری متقبل شده و تنها با تنظیم شرایط اعتبار محکم و هزینه نمودن مبالغی بابت بازرسی کالا می تواند نسبت به دریافت کالا اطمینان خاطر بیشتری پیدا کند. به طور کلی می توان گفت در مقایسه با روش های دیگر، سیستم پرداخت در اعتبار اسنادی به گونه ای است که علیرغم وجود نقاط ضعف، تقریباً موازنه منافع را برقرار نموده و می تواند منافع هر دو طرف معامله را حفظ نماید.

بازرگانی تهران

مزایای اعتبارات اسنادی:

- ۱- زمان معین در تحویل کالا
- ۲- اطمینان فروشنده از اینکه پس از ارایه اسناد حمل وجه اعتبار را مطابق با شرایط اعتبار از بانک کارگزار یا تایید کننده دریافت میکند.
- ۳- پرداخت وجه کالا بعد از وصول اسناد
- ۴- امکان کنترل تاریخ حمل و تحویل نهایی کالا
- ۵- تحویل اسناد حمل مطابق با مفاد موافقت اولیه تحت شرایط قرارداد میان طرفین
- ۶- اطمینان از اینکه پرداخت وجه اعتبار به فروشنده فقط بعد از انتقال و فک مالکیت کالا از وی صورت میگیرد.
- ۷- امکان کسب تسهیلات بیشتر برای فروشنده در مقابل اعتبار گشایش یافته برای تهیه کالای سفارش شده
- ۸- تعهد بانک برای پرداخت بها در معاملات بجای فرد فروشنده
- ۹- روش مورد قبول و کارآمد
- ۱۰- امکان درخواست اسناد تکمیلی به منظور اطمینان بیشتر
- ۱۱- صحت و دقت در انجام معاملات بویژه به هنگام تایید اعتبار توسط بانک های دیگر

در مورد اعتبارات اسنادی از جهات مختلف، تقسیماتی وجود دارد که مهمترین آنها به شرح زیر میباشد: (در رابطه با اعتبارات اسنادی در ایران باید خاطر نشان کرد که به دلیل محدودیتهای وضع شده توسط بانک مرکزی انواعی از این اعتبارات غیر قابل استفاده در ایران می باشد و یا احتیاج به مجوز بانک مرکزی دارد)

انواع اعتبار اسنادی

۱- اعتبار اسنادی از نظر خریدار و فروشنده

- اعتبار اسنادی وارداتی (Import L/C)
- اعتبار اسنادی صادراتی (Export L/C)

به اعتباری که خریدار برای واردات به کشور خود گشایش می کند اعتبار وارداتی و این اعتبار از لحاظ فروشنده کالا که در کشور دیگر قرار دارد اعتبار صادراتی میباشد.

۲- اعتبار اسنادی فعال و غیرفعال

- اعتبار اسنادی فعال (Operative L/C)
- اعتبار اسنادی غیرفعال (Non Operative L/C)

اعتبار اسنادی فعال اعتباریست که برای آن پیش شرط تعیین نشده باشد و طرفین با توجه به متن اعتبار که حاوی توافقات و تعهدات آنهاست مکلف به انجام آن می باشد. اما اعتبار اسنادی غیرفعال اعتباریست که تحقق آن موکول به احراز شرایطی شده است. این اعتبار تا انجام آن شرایط بلا اقدام می ماند.

۳- اعتبار اسنادی از نظر زمان پرداخت

- اعتبار اسنادی نقدی (دیداری) (At Sight L/C)
- اعتبار اسنادی تاخیری (مدت دار) (Deferred Payment L/C)
- اعتبار اسنادی یوزانس (نسیه) (Usance L/C)

اعتبار اسنادی نقدی اعتباری است که طبق آن بانک ابلاغ کننده پس از رویت اسناد حمل ارایه شده از طرف ذینفع (فروشنده)، در صورت رعایت تمامی شرایط اعتبار از سوی وی، بلافاصله وجه آن را پرداخت می کند. در اعتبار اسنادی تاخیری ذینفع اعتبار پس از ارائه اسناد به بانک تعیین شده در صورت عدم مغایرت، در موعد تعیین شده، در آینده وجه معامله را دریافت خواهد نمود. یوزانس اعتباری است که وجه اعتبار بلافاصله پس از ارائه اسناد از سوی ذینفع، پرداخت

نمی شود بلکه پرداخت وجه آن، بعد از مدت تعیین شده صورت میگیرد. در واقع فروشنده به خریدار مهلت میدهد که بهای کالا را پس از دریافت و فروش آن بپردازد. معامله یوزانس معمولاً در کشورهایی انجام میگیرد که کمبود ارز دارند. فرق اعتبار اسنادی مدت دار با یوزانس آن است که در معاملات یوزانس کشیدن برات از طرف ذینفع اعتبار، به عهده بانک متقاضی اعتبار الزامی است. بنابراین فروشنده امکان معامله با برات را قبل از موعد آن دارد و می تواند آن را در بازار تنزیل نماید.

۴- اعتبار اسنادی از نظر حدود اختیارات خریدار

- اعتبار اسنادی برگشت پذیر (Revocable L/C)
- اعتبار اسنادی برگشت ناپذیر (Irrevocable L/C)

در اعتبار اسنادی برگشت پذیر، خریدار و یا بانک گشایش کننده اعتبار میتواند بدون اطلاع و اجازه ذینفع، هرگونه تغییر یا اصلاحی در شرایط اعتبار بوجود آورد. واضح است از این نوع اعتبار استفاده چندانی نمی شود زیرا فروشنده اطمینان لازم را نسبت به پایدار ماندن اعتبار و انجام تعهدات خریدار ندارد. در اعتبار اسنادی برگشت ناپذیر هرگونه تغییر شرایط اعتبار از جانب خریدار یا بانک گشایش کننده اعتبار موقوف به موافقت و رضایت فروشنده بوده. فروشنندگان معمولاً از این گونه اعتبار استقبال بیشتری می کنند.

۵- اعتبار اسنادی از نظر تأیید و تضمین مضاعف

- اعتبار اسنادی تأیید شده: (Confirmed L/C)
- اعتبار اسنادی تأیید نشده: (Unconfirmed L/C)

اعتبار اسنادی تأیید شده اعتباری است که پرداخت وجه معامله از طرف بانک دیگری که مورد قبول فروشنده است علاوه بر بانک گشایش کننده اعتبار نیز مورد تأیید قرار می گیرد. این نوع اعتبار زمانی درخواست می شود که تعهد بانک بازکننده اعتبار به علت وضعیت متزلزل سیاسی و اقتصادی کشور وی و یا به علت عدم اعتماد به خریدار مورد پذیرش فروشنده نباشد. اعتبار اسنادی تأیید نشده اعتباری است که صرفاً با تأیید بانک گشایش کننده اعتبار و بدون نیاز به تأیید بانک دیگری گشایش می یابد. اگر در شرایط اعتبار کلمه **Confirmed** ذکر نشود آن اعتبار تأیید نشده تلقی می شود.

۶- اعتبار اسنادی از لحاظ قابلیت انتقال

- اعتبار اسنادی قابل انتقال: (Transferable L/C)
- اعتبار اسنادی غیر قابل انتقال: (Nontransferable L/C)

اعتبار اسنادی قابل انتقال به اعتباری گفته می شود که طبق آن، ذینفع اصلی حق دارد همه یا بخشی از اعتبار گشایش شده را به شخص یا اشخاص انتقال دهد. در واقع این نوع اعتبار یک امتیاز برای فروشنده محسوب می شود. اعتبار اسنادی غیر قابل انتقال به اعتباری گفته می شود که ذینفع حق واگذاری کل یا بخشی از آن را به دیگری ندارد. در تجارت بین الملل عرف بر غیر قابل انتقال بودن اعتبار است و همچنین در ایران برای گشایش اعتبار قابل انتقال نیاز به مجوز بانک مرکزی می باشد.

۷- اعتبار اسنادی پشت به پشت (اتکایی): (Back to Back L/C)

اعتبار اسنادی پشت به پشت به پشت اعتباری است که توسط ذینفع یک اعتبار که قادر یا مایل به تهیه و ارسال کالا نیست، با اتکا بر اعتباری که توسط خریدار به نفع وی گشایش یافته است، جهت صادرکننده دیگری (ذینفع دوم) که می تواند کالا را تهیه و ارسال نماید گشایش می یابد.

۸- اعتبار اسنادی ماده قرمز: (Red Clause L/C)

اعتبار اسنادی ماده قرمز یا با شرط قرمز به اعتباری گفته می شود که ذینفع اعتبار می تواند قبل از ارسال کالا، وجوهی را تحت شرایطی به صورت پیش پرداخت (حداکثر تا تمام وجه اعتبار) از بانک ابلاغ کننده یا تایید کننده دریافت کند. علت این نام گذاری آن است که اولین بار که این اعتبار گشایش یافت بانک بازکننده اعتبار برای جلب توجه بانک ابلاغ کننده شرایط اعتبار را که به مقداری از وجه اعتبار را به عنوان پیش پرداخت به ذینفع پرداخت میکنند را با جوهر قرمز نوشت که از آن به بعد به اعتبار ماده قرمز معروف شد.

۹- اعتبار اسنادی گردان: (Revolving L/C)

اعتباری است که پس از هر بار استفاده ذینفع از اعتبار، همان مبلغ اسناد تا سطح اعتبار اولیه افزایش می یابد در واقع بدون احتیاج به افتتاح یا اصلاح اعتبار جدید، اعتبار موجود بدون اینکه نیاز به دستور مجددی باشد، خود به خود تجدید می شود.

۱۰- اعتبار اسنادی ترانزیت (Transit L/C)

هنگامی که یک اعتبار پس از گشایش از طریق بانکی در خارج به یک بانک دیگری در کشور ثالث ابلاغ گردد، این اعتبارات را اعتبار ترانزیت می نامند. دلایل عمده گشایش اعتبار ترانزیت عبارت است از:

- وجه و اعتبار بانک واسطه به پذیرش اعتبار بانک گشایش کننده از طرف ذینفع کمک می نماید.
- بانک گشایش کننده اعتبار برای بانک دریافت کننده در کشور ذینفع ناشناس است.
- ارتباط مستقیم بین کشور خریدار و فروشنده ممکن نیست.

۱۱- WESTERN UNION

به پرداخت های الکترونیکی از طریق موسسات و یا صرافی های هماهنگ گفته می شود

روش های پرداخت در شرایط تحریم:

- ۱- پرداخت نقدی از طریق حواله (T/T) Telegraphic Transfer
- ۲- از طریق کارگزاری بانک های ایرانی در خارج از کشور Brokerages of Iranian Banks
- ۳- از طریق کارگزاری بانک های خارجی در ایران Brokerages of International Banks
- ۴- انعقاد قرارداد با صرافی ها Currency Exchangers
- ۵- انعقاد قرارداد با شرکت های حمل و نقل خارجی در ایران
- ۶- انعقاد قرارداد با شرکت های خارجی دارای دفتر کار در ایران
- ۷- پرداخت از طریق بازارچه مرزی
- ۸- حساب انتقالی در کشور ثالث
- ۹- قرارداد با افراد ایرانی مقیم در خارج و یا افراد معتمد خارجی در خارج از کشور
- ۱۰- باز نمودن حساب به اسم افراد مقیم یا شهروند در خارج از کشور
- ۱۱- خرید کارت های بدهی و اعتباری از خارج از کشور
- ۱۲- ایجاد شعبه در خارج از کشور
- ۱۳- حضور مستقیم برای خرید یا فروش

پرداخت نقدی از طریق حواله (T/T) Telegraphic Transfer

همان پرداخت نقدی از طریق حواله می باشد. در حال حاضر به دلیل اعمال تحریم ها علیه بانک ها و وجود مشکلات جهت روش پرداخت LC روش TT رایج ترین شیوه پرداخت خارجی می باشد. در این روش فروشنده خارجی ابتدا مبلغی بین ۱۰ تا ۵۰ درصد وجه کالا (طبق پروفورما) را به عنوان پیش پرداخت از خریدار مطالبه می نماید. اعلام این رقم بستگی به نظر فروشنده دارد و نمی توان برای آن قاعده مشخصی نظر گرفت، اما معمولاً از ۵۰ درصد تجاوز نمی کند و معمولاً قابل چانه زنی است. سپس خریدار پس از توافق با فروشنده مبلغ پیش پرداخت را حساب اعلام شده فروشنده حواله ارزی خواهد نمود. اما از آنجائی که بانک های ایران در مورد ارسال حواله جات ارزی متاثر از تحریم های بین المللی می باشند، لذا گزینه مناسب معمولاً انتخاب یک شرکت صرافی از نوع دوم (شرکت دارای مجوز از بانک مرکزی با اختیار فروش حواله ارزی) می باشد. پس از دریافت پیش پرداخت از طرف فروشنده، فروشنده خارجی اقدام به تولید و آماده سازی و نهایتاً بارگیری کالا می نماید و در ازای ارائه کپی بارنامه و سایر اسناد حمل الباقی مبلغ پروفورما را از خریدار مطالبه می نماید. در این مرحله نیز خریدار پس از پرداخت الباقی مبلغ کالا (Balance Payment) اقدام به تسویه حساب با فروشنده نموده و پس از وصول مبلغ توسط فروشنده او اصل اسناد حمل کالای ارسال شده را برای خریدار خواهد فرستاد. ریسک خرید و واردات کالا از طریق TT بالا است. زیرا فروشنده تا تمامی مبلغ کالای خود را دریافت نکند اسناد مالکیت کالا را برای خریدار ارسال نخواهد کرد و از طرفی خریدار نیز تمام وجه کالا را ارسال کرده است بدون اینکه کالا و اسناد را دریافت کرده باشد. بنابراین توصیه می شود در این نوع معاملات، قبل از خرید اعتبار شرکت فروشنده از طریق سفارت متبوع آن شرکت، در ایران و یا از طریق اتاق های مشترک بازرگانی یا صندوق ضمانت صادرات ارزیابی شود.